

Ninove, maart 2015

Aan de Vlaamse Regering
per adres Ruimte Vlaanderen
Koning Albert II-laan 19, bus 12
1210 BRUSSEL

Betreft: Ontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan: afbakening voor de gebieden voor de winning van oppervlakedelfstoffen; Oppervlakedelfstoffenzone “Vlaamse leemstreek”.

Geachte leden van de Vlaamse regering,

Bij deze wil ik bezwaar aantekenen tegen het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (ontwerp-GRUP): afbakening voor de gebieden voor de winning van oppervlakedelfstoffen; Oppervlakedelfstoffenzone “Vlaamse leemstreek”.

We beseffen de nood aan oppervlakedelfstoffen en aan een oppervlakedelfstoffenplan maar we zijn er van overtuigd dat dit plan er gekomen is vanuit een economisch standpunt, gebaseerd op een maximale behoefte van de sector (zie argumentatie hieronder). Het zuinig aanwenden van deze primaire delfstoffen en het verder stimuleren van alternatieven, wat basisdoelstellingen zijn van het Oppervlakedelfstoffendecreet, zal leiden tot een veel lagere behoefte(raming) waardoor ook minder gebieden als ontginningsgebied zullen moeten aangeduid worden.

Zowel in het voorliggende ontwerp-GRUP als in het advies van SARO worden twee locatievoorstellen negatief tot uiterst negatief geadviseerd waaronder het gebied deelplan 3 (Denderwindeke). Op basis van onderstaande argumentatie vragen we u deelplan 3 te schrappen als mogelijk ontginningsgebied.

1. Inleiding

1.1 De behoefteraming: economisch maar niet duurzaam

De basisdoelstelling van het beleid inzake het beheer van de oppervlakedelfstoffen werd bekrachtigd door de Vlaamse Regering op 4 april 2003 in het Oppervlakedelfstoffendecreet en omvat volgende relevante bepaling: “Art.3. Het beleid inzake het beheer van de oppervlakedelfstoffen heeft als basisdoelstelling om, ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties, op een duurzame wijze te voorzien in de behoefte aan oppervlakedelfstoffen.” (pagina 18 van de toelichtingsnota van het ontwerp-GRUP). Het voorliggende ontwerp van GRUP is onlosmakelijk verbonden met het Oppervlakedelfstoffendecreet (pagina 18 van de toelichtingsnota).

De decretale basisdoelstelling wordt ondermeer geconcretiseerd door

- het zuinig en doelmatig aanwenden van oppervlakedelfstoffen, en
- het aanmoedigen van het gebruik van volwaardige alternatieven voor primaire oppervlakedelfstoffen en het maximale hergebruik van afvalstoffen, zodat de behoefte aan primaire oppervlakedelfstoffen ingeperkt wordt.

Duurzaam voorzien in de oppervlakedelfstoffenbehoefte ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties, houdt in dat rekening gehouden wordt met ecologische, economische en sociale aspecten of noden en behoeften. Dit ontwerp is echter een economisch plan dat een sectorvisie weergeeft. Enkel (bedrijfs)economische behoeften (of wensen) worden als uitgangspunt genomen. De hoeveelheid delfstoffen die op een geologisch, ecologisch en maatschappelijk verantwoorde wijze kan worden ontgonnen is echter eindig. Het nastreven van economische aspecten (zoals het veiligstellen van bedrijfseconomische zekerheid van de sector) moet steeds en op alle planniveau's afgewogen worden ten opzichte van de sociale en ecologische aspecten.

Rekening houden met de decretale doelstelling betekent dat de leemverwerkende steenbakkerijen gestimuleerd moeten worden om zo duurzaam mogelijk om te springen met deze (en andere) primaire, eindige, grondstoffen. De eindigheid van primaire delfstoffen dient als uitgangspunt genomen te worden, een kraptebeleid zou als doelstelling dienen vastgelegd te worden.

- Bij de berekening naar reserves om de ontwikkelingsperspectieven te verzekeren, wordt de duurzaamheid van het huidige ontginningstempo en het huidige consumptiepatroon niet in vraag gesteld. Efficiëntiewinst door technologische innovaties wordt in de raming niet meegenomen. Evenmin werd nagedacht over de noodzaak om een maximum te voorzien om de behoefte - indien deze niet duurzaam zou blijken - bij te sturen in de richting van zuinig gebruik van delfstoffen. Zuinig impliceert eveneens dat nagegaan wordt of het huidige consumptiegedrag al dan niet als zuinig kan bestempeld worden.
- Bij de berekening naar reserves om de ontwikkelingsperspectieven te verzekeren, houdt het plan geen rekening met en voorziet geen stimuli voor het onderzoek naar dematerialisering (waarbij met minder grondstoffen gelijkwaardige producten worden geproduceerd).
- *“Tegen 2020 wil Vlaanderen in Actie een basis hebben voor een groene kringlooeconomie met een zo laag mogelijk grondstoffen-, energie-, materiaal- en ruimtegebruik en een zo beperkt mogelijke impact op het leefmilieu in Vlaanderen en de rest van de wereld. Vlaanderen is toonaangevend op vlak van materialenbeheer en materialentechnologie en valoriseert deze knowhow internationaal.”* (zie <http://www.vlaandereninactie.be/over/duurzaam-materialenbeheer>). Voorliggend ontwerp GRUP staat haaks op de doelstelling van de Vlaamse regering rond duurzaam materialenbeheer. De behoeften worden maximaal ingeschat (zie pagina 52 plan-MER: *“Dat bij het in kaart brengen van de leembehoefte voor de lange termijn in eerste instantie vertrokken wordt van de bestaande productiecapaciteit is een logische stap.”*) en als gevolg daarvan zullen meer dan voldoende ontginningsgebieden worden aangeduid. De incentives voor bedrijven om werk te maken van dematerialisering en alternatieven dreigen weg te vallen. Er zal immers toch een voldoende groot aanbod aan primaire delfstoffen blijven, zodat de eigen productie- en consumptiepatronen niet in vraag moeten gesteld worden.
- De zoektocht naar alternatieven werd verengd tot alternatieve zoekzones voor leem. Er wordt bij de berekening van de leembehoefte geen rekening gehouden met de alternatieven voor deze primaire oppervlakedelfstof. De ontwikkeling van nieuwe bouwtechnieken, zoals houtskeletbouw, wordt niet in rekening gebracht. Houtbouw is een sector in volle expansie die de voorbije tien jaren een grote groei kende (zie <http://www.confederatiebouw.be/PressCommunication/Houtbouw%202.3.2015.pdf#se>

[arch="houtskelet"](#)). De verwachting is dat deze en andere bouwtechnieken nog een groter deel van de markt zullen innemen.

Het niet in rekening brengen van deze alternatieven zorgt voor een overschatting van de daadwerkelijke behoefte aan primaire delfstoffen. Omgekeerd vertrekt het plan voor de inschatting van de behoefte van de verwerkende nijverheid van een zeer maximalistisch scenario.

In het kader van duurzame ontwikkeling zou het beleid moeten evolueren naar een 'kraptebeleid', waardoor bedrijven aangemoedigd worden om te zoeken naar oplossingen inzake dematerialisering of alternatieven.

We vragen daarom om de behoefteberekening opnieuw uit te voeren, of om toch minstens een bijkomend duurzaam scenario te voorzien dat met de hogergenoemde elementen rekening houdt. Dit kan vervolgens in rekening gebracht worden bij de aansnijding en fasering van nieuwe ontginningsgebieden. Rekening houdende met deze bedenkingen, vragen we om alvast de nodige omzichtigheid aan de dag te leggen bij het aanduiden van nieuwe ontginningsgebieden.

1.2 Onvolledig plan-MER

"In een plan-MER worden alle effecten beschreven die het plan kan hebben op de bodem, het water, de lucht, fauna en flora, geluid, geur, aanwezige monumenten en landschappen, de mens (leef- en woonkwaliteit, gezondheid, mobiliteit, recreatie...)... Milieueffecten duiden de verschillen aan tussen de toestand vóór de uitvoering van het plan (de bestaande toestand) enerzijds en de toestand na uitvoering van het plan (de geplande toestand) anderzijds. Een plan-MER schetst dus een beeld van de te verwachten gevolgen van een plan voor mens en milieu." (zie <http://www.lne.be/themas/milieueffectrapportage/inspraak/hoe-inspreken/brochure-plan-mer.pdf>).

Het voorliggende plan-MER beschrijft de effecten op de kwaliteit van het grondwater niet en maakt het plan-MER bijgevolg onvolledig. De kwetsbaarheid van de grondwatertafel komt aan bod in hoofdstuk 3.2.2 van het plan-MER (pagina 78). De impact van het wegnemen van de leemlaag - de essentie van dit ontwerp-GRUP - wordt echter niet behandeld (zie ook hoofdstuk 2.1 van dit bezwaar).

In droge perioden zal de ontginning door opwaaiende leem grote hoeveelheden fijn stof produceren dat over honderden meters door de lucht getransporteerd wordt en in de woonkernen neerslaat. Dit fijn stof heeft niet alleen een belangrijke impact op de leefbaarheid van de woonkernen maar ook op de gezondheid van de lokale bevolking (verhoogde risico's op het niveau van de ademhalingswegen). De impact van het stof op leef- en woonkwaliteit wordt evenmin behandeld in het plan-MER.

Het oppervlakedelfstoffendecreet vereist een vergelijking tussen de bestaande milieu-impact en de te verwachten directe en indirecte impact op het milieu bij de uitvoering van het plan, inclusief de secundaire, cumulatieve en synergetische effecten op korte, middellange en lange termijn. Bij de beschrijving van de milieueffecten wordt de invloed van het bakken van bakstenen op het klimaat niet onderzocht. Nochtans moesten dergelijke secundaire effecten beschreven worden.

1.3 Het monitoringinstrument duurzaam oppervlakedelfstoffenbeleid

Dit bevat enkel gegevens over 2009 tem 2011. Hieruit blijkt duidelijk dat de productie van gevelstenen is gestegen, ondanks de economische crisis. Waarschijnlijk is de export van de producten toegenomen. Wel is het berekende Vlaamse aanbod bijna 30kTon groter dan de eigen behoefte. Daarnaast kan worden gesteld dat er heel wat import van leem is uit Nederland en Wallonië. Uitleg bij deze cijfers wordt niet gegeven. De gegevens voor 2012,2013 en 2014 ontbreken.

1.4 Vijfjaarlijkse evaluatie van BOD

Tussen het voorontwerp, de definitieve goedkeuring en het voorliggende GRUP ligt een tijdspanne van bijna 10 jaar.

1.5 Doorschuiven problemen naar projectniveau

Milderende maatregelen voor effecten op mobiliteit, mens, landschap, reliëf moeten volgens het voorstel op projectniveau worden afgewogen. Het is net het doel van het BOD en het GRUP om een gebied al dan niet geschikt te verklaren. Eens deze gebieden op het gewestplan worden ingekleurd als ontginningszone, is de basis voor ontginning gelegd. Er is dan geen weg meer terug.

2. Locatievoorstel Denderwindeke (deelplan 3)

Bovenop de reeds bestaande ontginning, wilt het BOD nog bijkomende nieuwe percelen aansnijden. **Het gaat dus niet louter om een uitbreiding van de bestaande exploitatie, maar om een aansnijding van heel wat nieuwe gronden.** Wij vragen om deelplan 3 (Denderwindeke) te schrappen als locatie-voorstel voor ontginning wel om volgende redenen:

2.1 Relictzone:

Inzake erfgoedwaarde stelt het BOD dat bijkomend onderzoek nodig is naar de aanwezige waarden van de relictzone 'Nemerkensdries Steenhault Grote Haardig Ekelendries Woestijn Gapenberg en Oostvlaams Pajottenland'(score 2). Het gebied ligt volledig binnen deze relictzone en sluit aan op de ankerplaats Neigembos. Binnen het ontginningsgebied zijn geen gekende erfgoedwaarden gelegen, evenmin zijn er aanwijzingen dat het gebied een hoge archeologische potentie heeft.

2.2 Lokale verwerking is onmogelijk

Voor de bestaande en nieuwe ontginningszone Drogentop bedraagt de transportafstand meer dan 100 km! Bovendien moeten heel wat woonkernen worden gekruist. De score die in de studie gegeven wordt (score 3), is te laat en zou moeten worden omgezet naar score 1 of 2 en dit zowel voor Linkebeek als Denderwindeke centrum.

2.3 Landschap en ecologie

Het nieuwe ontginningsgebied is **landschappelijk waardevol agrarisch gebied** en behoort tot de gewenste agrarische structuur. **Het aansnijden van waardevolle landbouwpercelen vormt een knelpunt (score 1)!** Het nieuwe gebied en het bestaande gebied Kerkwegel/Varenberg grenzen aan **natuurgebied**. De hellingen en valleien ter hoogte van het bestaande ontginningsgebied en het nieuwe locatievoorstel zijn aangeduid als gewenste natuurlijke structuur. Het bestaande ontginningsgebied Drogentop is gelegen binnen de gewenste natuur- en bosstructuur. De aangrenzende vallei van de Grote Molenbeek is een **ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang**. Specifiek voor het bestaande ontginningsgebied Varenberg interfereert dit volgens AGNAS met het concept 'behoud en versterking van gevarieerde valleien met ruimte voor een natuurlijk overstromingsregime' (43.5: Lavondelbeek Denderwindeke). In het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan werd de Lavondelbeek aangeduid als **Natuuraandachtzone 6V20**. De locatie is slecht ontsloten en voor meer dan de helft ontgonnen. Het GRUP stelt zelf dat het niet evident is deze locatie te behouden maar doet het toch!

2.4 Reliëf

Het reliëf wijzigt onherroepelijk: het ontginningsgebied is een reliëfrijke kouter. De landschappelijke waarde van het gebied wordt in hoofdzaak bepaald door het reliëf en de openheid van het gebied. **Het aanwezige waardevolle reliëf zal door de ontginning verdwijnen**, zodat een sterke landschapswijziging wordt verwacht (score 1). In verband met opvullen van de ontstane put stelt het BOD bovendien: "Aangezien echter geen garanties kunnen gegeven worden met betrekking tot de beschikbaarheid en de kwaliteit van de opvulgronden (zowel met betrekking tot de verontreinigingen, landbouwkundige waarde als bv. doorlatendheid voor water), vormt dergelijk herstel niet steeds het meest geschikte inrichtingsvoorstel."

2.5 Natte kwelgebieden

Het effect op natte kwelgebieden (score2): Om de natte valleigebiedjes in stand te kunnen houden, is het behoud van een slecht doorlatende leemlaag noodzakelijk. Ontginning tot onder deze harde leemlaag zal **infiltratie bevorderen en afstroming bovenop de slecht doorlatende laag beperken/verdwijnen, met verdroging van de valleitjes tot gevolg**. Dit betekent dat de ontginningsdiepte beperkt dient te worden. Meer gedetailleerd onderzoek naar de aanwezigheid van de slecht doorlatende laag is noodzakelijk (score 2). Er wordt evenwel geen begrenzing opgelegd aan de diepte (tot aan de onderliggende kleilaag).

3. Conclusie

Gelet op de zeer negatieve scores die het gebied deelplan 3 Denderwindeke kregen,
gelet op het negatief advies van de SARO (Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed) en
gelet op bovenstaand bezwaar,
vragen wij u om het ontginningsgebied Denderwindeke 3 te schrappen in het ontwerp-GRUP.

Hoogachtend,